

DOONHEIDE BETEKENT „AAN DE HEIDE”

AD OTTEN

We kennen in Gemert een "Doonheide" en een "Verreheide". Vanuit de bebouwde kom van Gemert-dorp gezien, is de Doonheide dichtbij en de Verreheide veraf. Die betekenis heeft men voor zover bekend ook altijd aan deze oude Gemertse toponiemen gegeven. De vraag is echter of die verklaring klopt?

In het Gemerts dialect kennen we de uitdrukking: "dōnsten bürman", in de betekenis van "naaste buurman". Natuurlijk is het niet zo dat "don" of "doon" iets specifiek van Gemert is. Ook in het uitgebreide "Woordenboek van de Nederlandsche Taal" komen we "don" tegen in een nagenoeg gelijkaardige betekenis als hiervoor gegeven. Want daar staat geschreven van "don op den kant", wat zoveel wil zeggen als "dichtbij of aan de kant". Doonheide moet dus betekenen "dichtbij of aan de rand van de heide"...?

Gaan we op zoek in de archieven dan blijkt bovendien dat de naamgeving "Doonhei" eigenlijk niet eens zo heel oud is. In de eerste helft van de zeventiende eeuw treffen we die naam nog nergens aan, maar wel de plaatsaanduiding "Aan die Hei"! En dat we hier van doen hebben met het gebied "Doonheide", dat leidt geen twijfel. Want "Aan die Hei" liggen de uit de middeleeuwen bekende boerenhoeven de Wouw en de Eenswinkel, waarvan de plaats dan wel niet precies bekend is maar die in ieder geval gesitueerd moeten worden benoorden het Molenbroek en tussen de weg naar Handel en de weg naar Boekel. Bovendien worden deze hoeves in schepenakten uit de achttiende eeuw genoemd als zijnde gelegen aan "Doonhei" (1).

En der oudst voorkomende vermeldingen van "Doonhei" in plaats van "Aan die Heide" troffen we aan in door Gemertse belastingvaarders aangelegde lijsten per buurtschap van zgn. "hoofdgeld"-plichtigen. De naamgeving lijkt dan echter betrekking

te hebben op een nabijgelegen gebied dat we nu kennen als Wolfsbosch. Althans in 1691 wordt in genoemde lijsten gewag gemaakt van de buurtschap of het rot "Donhey ofte Wolfsbosch" naast buurten als "Groescuylen ende Lodderdijck", "Veershey en Handel", De Deel, en "Deelschen Boom" (2). Letten we echter op zowel de namen der rotten als de daaronder vermelde personen dan kunnen we ons niet aan de indruk onttrekken dat met de aanduiding "Donhey ofte Wolfsbosch" men eigenlijk had moeten schrijven "Donhey ende Wolfsbosch". De Wolfsbosch alleen telde immers veel te weinig bewoners om daar een apart rot voor in het leven te roepen. Hoe het ook zij, het duurt na 1691 nog maar weinig jaren of beide toponiemen (Doonhei en Wolfsbosch), respektievelijk links en rechts van de weg naar Handel, staan op zichzelf. Hierbij moet worden aangetekend dat het toponiem Wolfsbosch al dateert uit de middeleeuwen. Opmerkenswaard is wel dat laatstgenoemde buurtschap nog tot in onze eeuw "aan de hei" blijft liggen.... De Gemertse Peel waarover men vanuit de Wolfsbosch uitzag is immers pas in onze tijd ontgonnen!

NOTEN:

- (1) Vgl. Ad Otten, Vraagtekens bij verklaring van Lodder en Lodderdijk, Gemerts Heem 1983, p.109 e.v.
- (2) Gemeentearchief Gemert, Archief 1407-1794, Inventarisnr. 419 "Lijste van het Hoofdgeld 1691"